

מעין החיים

פר' ויגש
תשפ"ד

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

גליון ו'

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

מרביה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנז ז"ע

עין החיים

ב

אמרי קודש
מכ"ק אדמו"ר
מפשעווארסק שליט"א

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הרה"צ מוה"ר משה
אליקים בריעה רובין זצ"ל
מצאנו

שלחן חיים

ד

הליכות ומנהגים,
עניני שבת
פרק א, ליל שישי

שפתי חיים

ו

תנובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיהי'

דרכי חיים

ז

האם חזר בו
רביה"ק מצאנו
מאופן צורת
קשר התפילין?

תורת חיים

ח

האם יש קדושה
באוויר בית הכנסת?

מובהק אחר שאפשר להכיר ע"י בן אדם, והוא טביעת עינא דקלא, ואם כן למה לא הכירוהו על ידי הקול.

ויש לומר שלכן לא הכירוהו על ידי הקול, כי בבית דיבר בלשון הקודש וכאן מצרית, וכשמשינים את השפה אי אפשר להכיר גם על ידי הקול. כי לכל שפה יש חתוך הדיבור וצלצול מיוחד משלה המשנה גם את הקול והביטוי. וזה שאמר להם יוסף כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש, הרי אני מדבר אליכם באותה השפה שהייתי רגיל לדבר אתכם בבית, וקל לכם להכירני ע"י הקול.

(תהלת חיים, חלק א, פרשת ויגש)

והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם וגו' (מח, יג).

שמעתי מכ"ק אממו"ר [הרה"ק רבי שלמה מבאבוב] זצ"ל, שאמר בשם זקנו הגאון הקדוש מצאנו ז"ע לפרש, אשר כמו זר נחשב שיוסף יתפאר במעלת הכבוד, או שיעלה על לבו שיעקב אביו הקדוש יתפעל מזה. ואמר לפרש, כי אדרבא יוסף אמר שלא בזכותי באה לו כל הגדולה והכבוד הזה, רק הכל בזכות אביו הוא שעמד לו, ודין גרמה לו שעלה לגדולה, וזה והגדתם, ככה תאמרו, לאבי את כל כבודי במצרים, שכל הכבוד אשר לי שייך רק לאבי, רק בזכותו בא לי, עכ"ל

(קדושת ציון, פרשת מסעי)

ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים מטוב מצרים וגו' (מח, כג)

פעם אחת אמר הגה"ק מצאנו ז"ע להה"ק מו"ה ר' שמואל פרענקל מב"ח זל"ה, אבדק"ק דאראג, ידוע למע"כ האיך ממשיכין פרנסה לישראל, ואמר לו כי כתיב בפ' ויגש לאביו שלח כזאת, ופרש"י ז"ל כחשבון הזה, כי שם ח'ת"ך המסוגל לפרנסה היא כמו מספר כזאת, ויוסף היה מדת היסוד המשביר בו, וז"ש רש"י ז"ל כחשבון הזה.

(זכרנו לחיים, עמוד מח, אות י')

ויאמר ישראל אל יוסף, ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלקים גם את זרעך (מח, יא).

אמר אא"ז בשם הה"ק מבעלו על הפסוק ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך (בראשית מח, יא), שהפירוש הוא דהנה על הפסוק ויבא הביתה לעשות מלאכתו (בראשית לט, יא) יש ב' פירושים, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכי נכנס רק ראה דמות דיוקנו של אביו (סוטה לו), וזהו הכוונה כאן ראה פניך לא פללתי - כי אסור להסתכל בפני אדם רשע (מגילה כח), רק והנה הראה אותי אלקים, שהראה לך הקב"ה דמות דיוקני, ולכן אני זוכה לראות גם את זרעך. (חמדה גנוזה, עמוד קעו)

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד, יח).

פירוש אא"ז הגאון הקדוש מצאנו זצ"ל, דהכתוב בא לרמוז, דאם אמור יאמר האדם ויתנצל את עצמו על מיעוט עבודתו בעבודת השי"ת, שהוא מפני קטנות נשמתו, ואם היה לו נשמה גדולה וגבוהה היה יכול לעבוד את בוראו ביתר שאת ויתר עז, אין זה אלא דעה משובשת ומחשבת פיגול.

ולמה הדבר דומה, לעבד מלך שאמר אם היה ממנה אותי מלכי ואדוני בשררות והתמנות גדולה מזו שאני בה, הייתי יכול לעבוד כדת, וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישכיל שעבד הזה הוא מורד במלכות, כיון שלפי דעתו השפלה יודע ומבין הוא תנסיסי מלוכה יותר מהמלך עצמו, וכן כאן אם המלך הגדול והנורא מלך מלכי המלכים הקב"ה ברא ויצר אותו בנשמה זו, מסתמא כן הוא בשרשו, ואי אפשר להיות באופן אחר.

וזה שאמר הכתוב ואל יחר אפך בעבדך היינו בעבודתך עבודת ה', שתתרעם ותאמר בנשמה קטנה זו אי אפשר לעבוד עבודה תמה כראוי וכנכון ושאר אמתלאות, ותברא בצדה, כי כמוך כפרעה, כמו שאתה בשרש כן אתה בהתגלות, ויהיה כפרעה מילשון כי פרעה אהרן (שמות לב, כה), ואם הוא כן בשרש מוכרח להיות כך ולא באופן אחר, ולכן צריך לעבוד עבודה שלימה ועבודה תמה לפי שורשו ונשמתו, ובמופלא ממך אל תדרוש, ע"כ תד"ק.

(קדושת ציון, פרשת קרח)

ונאמר אל אדוני יש לנו אב זקן וילד זקונים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו (מד, ט).

שמעתי בשם ה"ה הגאון הקדוש מק"ק צאנו זצללה"ה פירוש קרוב לדברינו, יש לנו אב זקן הקב"ה, וילד זקונים קטן זה היצר טוב, כי הוא בא לאחר י"ג שנים, על כן נקרא קטן, ואחיו מת פירוש היצר הרע שהוא אחיו של היצר טוב יהיה בבחינת מת, כי יעביר ד' רוח הטומאה מן הארץ, ויותר הוא לבדו לאמו פירוש שהיצר טוב יותר לבדו, ואביו שבשמים אהבו, יהי רצון שיהיה במהרה בימינו אמן.

(אור לישרים, חלק א, דף מ)

והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימיים כי פי המדבר אליכם (מח, יב).

כי פי המדבר אליכם. פירש רש"י בלשון הקודש. לכאורה קשה מה הראיה היא שהוא אחיהם בזה שהוא מדבר בלשון הקודש, הרי גם המליץ דבר בלשון הקודש. ועוד קשה מדוע כל הזמן לא הכירו האחים את יוסף, אמנם בחיצוניותו השתנה, שיצא מאצלם בלי חתימת זקן ועכשיו מצאוהו בחתימת זקן, אבל יש סימן

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

להמתיק את מדת הדין מעליהם
ולבטל גזרות קשות ואכזריות.

(שפע חיים)

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם וגו' כי למחיה
שלחני אלקים לפניכם (מח, ח).

יש לפרש עפ"י מאז"ל (ב"ר פל"ח) אין ועתה אלא
תשובה, דהנה כשהאדם עושה תשובה, אף על
פי כן הוא מיצר ודואג מאד על העבירה שעשה,
שאעפ"י שעושה תשובה, מ"מ עבר על רצון הבורא
ית"ש, לזה אמר ועת"ה, היינו אם עושים תשובה
באמת, אל תעצבו וגו', כי יש לחשוב שהעבירה
ר"ל שעשה היה לסבה, שנודע שלפעמים איזה
נשמה בעמקי, ואינה יכולה לצאת משם, ובסבת
זה שעשה העבירה ר"ל, הוציא הנ"ק משם,
דכשחזר בתשובה שלמה מוציא גם הקדושה
שהיתה מובלעת שם, וזהו כי למחיה שלחני
אלקים לפניכם.

(דברי יחזקאל)

ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם וגו' כי למחיה
שלחני אלקים לפניכם (מח, ח).

אפשר לומר על פי מה דאיתא בכתבי הר"י הקדוש
זצ"ל, כי בזמן שהבעל תשובה אין לו עצבות
מהעבירה, אז ידע כי נתקבלה תשובתו, וזה פי'
הכתוב ועתה ע"ד שאמרו חז"ל אין ועתה אלא
תשובה, הוא אל תעצבו, כלומר שהבעל תשובה
מחויב לעשות כ"כ תשובה, עד שיהי' ואל תעצבו,
והמבין יבין.

(דברי שמחה, ציעשנוב)

ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה
על צואריו (מח, יד).

וברשי"י ויבך על שני מקדשות שעתידין להיות
בחלקו של בנימין וסופן ליחרב, ובנימין בכה על
צואריו על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של
יוסף וסופו ליחרב ע"כ, ויש להבין למה בכו כעת
על חורבנות של המקדשות, ובעזה"ש"ת נראה
לי שהוא בפשטות לקיים מה שמבואר בש"ע,
לקיים הפסוק אם לא אעלה את ירושלים על
ראש שמחת.

(אריה שאג, זמיגראד)

הצדיקים לתלמידיו, אילו לא היה לכם עון, הייתי
מפחד עליכם ממה שהוא גדול מן העון היא
הגאות, עיי"ש, ומהות מדת הענוה לבל יחזיק
האדם טיבותא לנפשיה כלל וכלל, וכמאמרו של
א"ז הקדושת יו"ט זלה"ה, בדיבוריו האחרונים
אשר השמיע עלי אדמות לפני יציאת נשמתו
הטהורה, כי עיקר הכל שידע האדם ויכיר בנפשו,
שהרי הוא אפס ואין.

וזה שדרש המדרש, בני אם ערבת לרעיך נוקשת
באמרי פיך, כי המקבל עליו ערבות על כרחך בוטח
בנפשו שיוכל לקיים דבריו, והרי זה פגם במדת
הענוה, ולכן במה שאמר יהודה ליעקב אביו אנכי
אערבנו מידי תבקשנו, וקיבל עליו ערבות להחזיר
את בנימין, אף אם יתעול עליהם מלך מצרים
כבראשונה, הרי שסומך על כוחו וגבורתו שיוכל
לקיים הבטחתו, ודבר זה נוגד למדת הענוה, ולכן
נסתב מן השמים שיראה כי אין בכוחו להחזיר
את בנימין אל אביו, והוצרך לידבק בעפר רגליו
של יוסף, ולהכנע אליו ולקבל מלכותו ואדנותו,
ובהכנעה זו תיקן את המעוות.

(ברך משה)

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני יגבר נא עבדך
דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך
כפרעה (מח, יח).

ויגש אליו יהודה, היינו הצדיק אמת אשר שם
הוי"ה נרמו בשמו, והאות דל"ת רומז על מדת
הענוה, ויאמר בי אדני, בקרבי שוכן אלקותך ית',
ובי נתת קצת דעת להשיג קמעה מי אתה ולהכיר
מי הוא אדון כל הארץ, ועל כן אל יחר אפך בעבדך,
היינו בפשוטי העם שבבחינת עבדים, על שאינם
יודעים מיהו השי"ת וסבורים כי כמוך כפרעה, אלא
עלי יבוא החרון אף ולא עליהם כי האשמה תלויה
ב, וזהו דרך הצדיקים לבקש רק למען בני ישראל,

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני יגבר נא עבדך
דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך
כפרעה (מח, יח).

אא"ז הגה"ק מרן מצאנו ז"ע פי' הכתוב בדרך
רמוז, אל יחר אפך בעבדות שלך, כי כמוך בשורש
כפרעה, כן אתה בהתגלות, ועפ"י דרכו יש לפרש
הפסוק הזה, כי באמת יהודה גבר באחיו, והיתה
להם בקבלה כי יהודה ימלוך, וכל אחיו ניתנו לו
לעבדים, וכברכת אבינו הזקן ישתחו לו בני אביו.
וזה שאמר יהודה בי אדוני, ר"ל כשאני לעצמי
אני קורא לך בשם אדוני, אבל ידבר נא עבדך
דבר באזני אדוני, פי' באזנך תשמע עבדות שלך,
היינו כמו שהייתי מכנה אותך בשם עבד, ואם כי
כבד ממך הדבר, לכן אמר אל יחר אפך בעבדך,
פי' בעבדות שלך, ולמה הוא כן, כי כמוך בשורש
כפרעה, כן אתה בהתגלות ובשורש אני הוא המלך
ואתה עבדי.

(קדושת ציון)

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך
דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך
כפרעה (מח, יח).

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני. איתא במדרש
רבה (פצ"ג ס"א) הה"ד (משלי ג, א) בני אם ערבת
לרעיך זה יהודה, אנכי אערבנו, תקעת לזר כפך,
מידי תבקשנו, נוקשת באמרי פיך, אם לא הביאותני
אלך, עשה זאת בני והנצל, לך והדבק בעפר רגליו
וקבל מלכותו ואדנותו, ויגש אליו יהודה. ויש להבין
מזה הפגם שנוקש בו יהודה, במה שאמר אנכי
אערבנו, ומה נתקן על ידי שנדבק בעפר רגלי יוסף.
ונראה דהנה מודעת זאת כי מדת הענוה הרי
היא אחד מיסודי היסודות בעבודת השי"ת, ועל
זה הזהירנו חז"ל מאד מאד היו שפל רוח, וכתב
בחובת הלבבות (שער התשובה פ"ח) אמר אחד מן

עין החיים

אמרי קודש מכ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א

שמעשיו הם טובים וישרים בכלליות, אבל
בפרטיות עושה כל אחד לפי דרך עבודתו ולפי
תכונת מדותיו שבוחה.

והנראה לבאר בהקדמת ביאור במ"ש בגמ' (שבת
נ"ה ע"א) שמואל אמר תמה זכות אבות, ור' יוחנן
אמר תחון זכות אבות וכו', וכתבו התוס' ולר"י
נראה דלא פליגי שמואל ור' יוחנן, אלא שמואל
קאמר דלרשעים תמה אבל לצדיקים לא תמה,
ובצדיקים איירי ר' יוחנן וכו', ועל זה אנו סומכין
להזכיר זכות אבות, עכ"ד התוס'. ולאורה שיטת
הר"י צריך ביאור, דאי רק לצדיקים לא תמה, איך
אנו סומכין מכאן זה להתפלל בזכות אבות, דהא
בדאי לא יתכן שנחזיק עצמינו לצדיקים, ואם כן

המשך בעמוד ה'

ויגש אליו יהודה, ר"ת אינ, ר"ת אברהם יצחק
ויעקב, וס"ת שוה]. עיי"ש.

ומקור מוצא דבריו הוא במדרש (ב"ר פ"ע) עה"פ
(בראשית ל"ב) ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם
ואלקי אבי יצחק, וז"ל הא לעשו לא, בתמיה,
כלומר אף עשו היה בא מכח זכותם כמותו (רש"י),
אלא הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם אני
מתקיים עליו (-שהאוחז מעשי אבותיו הוא המתחייב
אחריו ותעמוד לו זכותו, לשיטתו ה' עליו - יפ"ת), מי
שאינו בוחר בדרכיהם ואינו עושה כמעשיהם אינו
מתקיים עליו עכ"ל. אכן לכאורה מהמדרש אין
הכרח כדברי הזרע קודש שיש לידבק במדותיהם
ודרך מעשיהם ממש, דאילו לא דברי הזרע קודש
היה אפשר לפרש והעושה כמעשיהם, דהיינו
שעושה מעשים טובים כדרך שעשו הם, כלומר

כתוב בזרע קודש (פר' ויגש. ד"ה א"י ויגש אליו יהודה
ויאמר) וזלה"ק, דהנה כשאנו צריכים להמשיך
רחמים, צריכים אנו לעורר ולבקש בזכות אבותינו
אברהם יצחק ויעקב וכו', רק כיון שבא לעורר
זכות אבות, צריך לו אז לומר בלבו מתי יגיעו
מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב, כאז"ל
(תדב"ר פ"ה) חייב אדם לומר כו', ולאחוז במדת
החסד מדת אברהם ופחד יצחק ותמימות
כיעקב איש תם, לאחוז ולקבל על עצמו זאת
בקבלה ובאחיזה גמורה, לגמול חסד בנפשו
ובגופו, וכן לשאר מדות האבות, [והנה האותיות
שניתן להאבות להצטרף והתוסף על שמם, הם
ה' לאברהם ושי"ן ליצחק שכתבי יצחק וא"ו
ליעקב, והם אותיות שוה, שמדתם היה להיות
בהשתוות תמיד לה' וכו', וזו הכל רמוז כאן

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הרה"צ מוה"ר משה אליקים בריעה רובין זצ"ל מצאנו ב"ב טבת תש"ה

נולד בשנת תרנ"ה, בעיר עוז לנו צאנו, לאביו הגה"צ המפ"ר מוה"ר יצחק טוביה רובין זצ"ל, ולאמו הצדקנית הרבנית המפורסמת מרת נחמה ע"ה, בתו של כ"ק מרן רביה"ק זי"ע, נתגדל ונתחנך בבית אביו, שהתגורר בביתו נאוה קודש של רביה"ק זי"ע, והיה בית ועד לחסידים ואנשי מעשה, חכמים וסופרים, לומדים מופלגים, יראים ושלמים, במחיצתם השתעשעו שעות רבות, ומשם שאב וספג אל קרבו אוצר קניני תורה ויראה.

מושלם ומשוכלל, לשם כך פנה בבקשה אל שלומי אמוני ישראל, והיא לו נדפסה בקובץ 'החיים' שיצא לאור בעיר אונגוואר, שם הוא כותב בהאי ליטנא:

חיים הם! הנני מסדר מאמרי ונכתבי כ"ק זקנינו גאון ישראל וקדושו, כרוב ממשך הסוכך מור"ח הולברשטאם זצלה"ה אבדק"ק צאנו, בעהמ"ס הק' דברי חיים, ומבנינו וחתנינו ונכדיו האיתנים מוסדי ארץ רועי ישראל זצלה"ה, לכן אבקש מאת כל שוחרי תושיה מעריציהם וחסידיהם, לשלוח לי העתקה מדויקת מאוד מכל המכתבים הנמצאים אצלם, בלי הבדל ופדות הענין, ואפילו בענינים פרטיים.

מסופה, כי כאשר נודע רעיון זה לפני הרה"ק בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש, מיד שלח לעודד את ידי של רבי משה'לע, ופנה אליו בכתב ובעל פה כמה וכמה פעמים, בבקשה ובעידוד שאכן יציאם לאור עולם, כדי ליכות בהם את הרבים.

היה מקושר בכל נימי נפשו אל ש"ב הרה"ק בעל 'קדושת ציון' מבאבוב זצ"ל, והיה נוסע אליו לעתים תכופות לחסות בצילו, וכמים פנים אל פנים, מצא בו ה'קדושת ציון' את שאהבה נפשו, ובראותו כי חכם חרוץ הוא ובעל יועץ נבון, נעשה אחד ממקורביו ואנשי סודו, ותהי המשרה על שכמו להופיע בשמו ובשליחותו לפי שרי המלוכה והממשלה, ואכן בצורתו ההדורה ובלשונו המחודדת עשה רושם כביר על כל השרים והרוזנים, ומפעלותיו הוכתרו בהצלחה.

את כשרונותיו אלו היה תורם גם עבור המוני עמך בית ישראל, והיה שולח ידו בעזרה, לכל איש קשי רוח ומי שנקלע לעת צרה, היה פועל ללא לאות בלי מדה ומשורה, הכל על מנת להיטיב לזולתו בלי תשלום גמול, כל ימיו רדף ועשה חסד עם הבריות ללא הרף, מתוך לב טהור ומתוך אהבת ישראל עצומה.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה, הוגלה לסיביר יחד עם רבבות אלפי בני ישראל, ומשם נלקח לעיר קזיל-ארדא, ושוב בגולה אחר גולה לעיר דזאמבול, גם בעמק הבכא לא שינה מאום מדרכיו והילוכו בקודש, והמשיך לדקדק על קלה כבחמורה, הוא אף בנה שם מקוה מתוך מסירות נפש, והיה מעין רב ומנהיג לכל הגולים נשברי הלב, היה עומד ודורש לפנייהם דברי חיווק ועידוד, והיה מחזק ידם שלא לסור מדרך התורה והמצוות, בימים טרופים אלו התגלה גדולת נפשו, ומידותיו הנאצלות והתרומיות, ביתר שאת וביתר עוז.

כפי היות חטיבת כל ימי חייו מקשה אחת של צדקה וחסד, הרי שגם יציאת נשמתו והחזרתה ליוצרה היתה מתוך מצוה נדירה של פדיון שביים, היה זה בעת שחלה ל"ע ונפל למשכב, והרופאים אסרו עליו לרדת מן המיטה, אבל כאשר נודע לו על בחור בן של קדושים שנלקח לעבודת הצבא, התגבר כארי וירד ממיטתו על מנת לפעול למען שחרורו, התאמצות מרובה זו השפיעה עליו לאחר מכן, ומצבו הורע יותר, עד שכעבור ימים אחדים נסתלק לבית עולמו, אור ליום ה' פרשת ויחי - לסדר יגועו ויאסף אל עמיו - "ב טבת תש"ה לפ"ק, כשהוא צעיר לימים אך בן חמישים שנה בלבד, ונתקיים בו מאמר הכתוב "מבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד", למחרת נקבר בעיר דזאמבול.

אנשים פוחזים וריקים בעלי טובתנו הבלתי נדרשים להדפיס שקרים וכזבים, וגם הסיפורים אשר אמיתיים המה נדפסים ג"כ להיפך ביתיר וחסר במוקדם ומאוחר, ולדוגמא הדפיס שמה שרבינו הלך באמצע 'החיתכת הצפרנים' לקבץ מעות עבור אחד מנכדי הרבנו הקדוש הרבי ר' אלימלך זצוקלה"ה זי"ע, הכי לא תבינו מעצמכם שאינו יכול להיות כזאת. ואפילו אם אמת היא לא ניתנו דברים כאלה להפיצם על פני תבל, הכי לא יתרבו מינות מזה? וכן יש כמה עובדות מצדיקים וקדושים, אשר מלבא לפומא לא גליא כידוע, בפרט שרובם בשקר יסדם ולא כתבו אלא לצחוק וולצנות, ולחשוב אחת לאחת להוכיח על פניהם קצר היריעה מהכיל.

וכיון דאתא להכי אספר לכם עובדא, מיד אחר פטירת זקני הגה"ק זצוק"ל התחיל אחד מחסידיו ה"ה החסיד הירא הסופר המפ"ר מוה"ר משה נוססבוים ע"ה מריישא, ומנוחתו כבוד בסוף ימיו באה"ק, לכתוב כמה גליונות מהתנהגותו בקודש קודם התפלה, וכל עשיותיו הקדושות, ורצה להדפיסם ולהפיצם על פני תבל, והוא היה איש נאמן וידע כל עובדא על בוריו, ולבסוף נפל דליקה וכל הכתבים נשרפו, בנו הצוה"ק האבד"ק גארליטץ זצ"ל, כשמע את זאת רקד משמחה, ואמר הביטו וראו איך שלא היה רצון אבינו לדפוס מאתו ספורים וד"ל, ומכל שכן מאנשים פוחזים בסיפורים בדוים וסוביים.

הגם שיש לי לכתוב עוד באריכות, רק תקותנו תעודדנו כי גם אלה דברים המועטים, יעשו רושם בלב אחינו בני ישראל החרדים, ויתנו אוזן קדשת לדברנו המדברים רק לכבוד שמים, ויודעים אחב"י להזהר, ולקיים "אל תשכן באהליך עולה", וזכות הגה"ק זצוק"ל זי"ע יעמוד לנו ולכל בני ישראל לגאולה שלימה בקרב.

את דבריו הוא חותם בשם "משה רובין נכד הגה"ק פה צאנו, בשם רוב בני מרן הק' זצוק"ל".

בשנת תרע"ט בא בברית הנישואין עם בת הרה"צ מוה"ר מנחם מענדל באראן זצ"ל מיאסלא, בן הגה"צ מוה"ר אליעזר ירוחם זצ"ל, חדב"נ כ"ק מרן רביה"ק זי"ע (ביו"ש נשא את הרבנית מרת שרה שלאמצי ע"ה, בת הרה"צ מוה"ר טובי יחיאל מיכל הלפרין זצ"ל, האדמו"ר מסאסוב בעיר לעמבערג), ושלשה שנים לאחר נישואיו - בשנת תרפ"ב - עלה ברעיונו לקבץ את כל אמרי קדשו של רבינו, וגם לרבות כל מכתבי הקודש, ולהוציאם בחיבור

הוא היה ירא ד' מנעוריו, והתנהג בחסידות ובפרישות יתירה בדרכי אבותיו הק', כמו כן היה תלמיד חכם מופלג ובעל הוראה, ויחד עם זאת היה נעים הליכות ובעל עובדין טבין, מוכתר במדות טובות ומעלות נכבדות, וביותר היה מצויין בחכמתו ופקחותו אשר רבים היו נהנים ממנו עצה ותושיה.

כמו כן היה בעל דרשן נפלא ונואם בחדס עליון, שעות ארוכות היה יכול להשמיע רעיונות מתוקים מדבש, משובצים כאבני חן, משולבים בפסוקים ומאמרי חז"ל, בדבריו היה פותח לבבות ומשוכם כאבן השואבות, עד שהיה כובש את לב שומעיו. יחד עם זאת ניחן בעט סופר מהיר, והיה ספרא רבא, כאשר מכתביו ומאמריו היו ברורים ובהירים, משולבים אף הם בלשונות נפלאים.

כל ימיו אשר היה, הרגיש בנפשו קשר אמיץ וחזק אל זקינו רביה"ק זי"ע, ואת כל יסודות הנהגותיו השתית על דרכי חיים, כשנדפס בשנת תער"ב לפ"ק ספר 'מקור חיים' ובו אוצר סיפורים ועובדות מאת רביה"ק זי"ע, ערך מחאה גלויה במכ"ע מחזיקי הדת, על כך שחלק גדול מהסיפורים בדוים המה ואין להם מקור מוסמך, וזאת כשהוא אך ורק בן שבע עשרה שנה, אבל כפי הנראה שכישורונותיו הברוכים יחד עם אומץ לבו, הביאוהו לערוך מחאה זו, וזה תוכן מחאתו:

מחאה גלויה! כמו שראיתי וגם עוד בני מרן זקני הגה"ק בעמח"ס דברי חיים אבדפ"ק צאנו זצוק"ל, את המודעה בהעתונים ש"ל ס' מקור חיים עם מעשים וסיפורים מאתו, וגם הסתפח לזה זכרון יחזקאל מבנו הגה"ק אבד"ק שיניווע זצ"ל, נמס לבנו בקרבנו, ואיך תוה"ק נעשית קרדום לחפור בה, ועבור בצע כסף באים לרמות את אנשים אשר יחשבו כי בוודאי ממצב קדוש הולך, מי יבקש מאנשים פוחזים בעלי טובתנו ודואגנו החדשים לזכות אותנו בכל זמן ועידן? הכי קבלו הסכמתנו על זה? ומדוע לא! כי ידעו בטח שבני מרן זי"ע לא יסכימו לזה, מחמת השקרים והבדוים שהדפיסו שם אשר לא הי' לעולמים.

ע"כ הננו מודיע ומפרסם כי רוב סיפורים הם שקר וכזב, ואין להעלות על הכתב איך שבני מרן הגה"ק זצלה"ה התאספו יחד ביום ההילולא דרבא כ"ה ניסן דהאי שנתא, לשפוך שיחם במקום הקודש והמקדש וצווחו ככרוכיא במר נפש, ועצמותם דא לדא נקשן, איך העיזו

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

פרק א ליל שישי

- א. נהגו הקהל ללמוד שעות רצופות, לאחר מכן התיישבו לחבורות מרעים.^א
- ב. רבינו אמר פלפול עצום לפני הלומדים בבית המדרש.^ב
- ג. קרא את עשרים ושה פסוקי המקרא שבסדר 'חק לישראל'.^ג

עסקו בלימוד התורה שעות רצופות משך כל הלילה, וגם בנוסף על זה ישבו לאחר מכן לשיחות חיווק ודברי חסידות, לחשב חשבונות של עולם, ולתקן את דרכיהם.

• ואידי שהבאנו את דברי המגיד מטריסק בדבר הצורך של עבודת ליל שישי, נעתיק בזה מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מגארליץ זצ"ל (מובא בעטרת ברוך עמוד קטו. מפי בנו הרה"צ רבי יצחק דוד הברשטאם שליט"א), שפעם אחת לקח כ"ק מרן רביה"ק מגארליץ זי"ע את משמשו, ונסע אל המגיד מטריסק, הם הגיעו למחוז חפצם עת כי פנה יום חמישי - תחילת ליל שישי, והנה תמיד היה חדרו של המגיד סגור וסתום מכל צדדיו, עד שלא היתה שום אפשרות להביט מבחוץ לבפנים, אמנם אז אירע שפרצה שריפה בעיה, ועקב כך שהה המגיד בבית אחר, אשר שם היה חרוך צה, דרכו היה אפשר להביט אל תוך החדר. פנה רביה"ק מגארליץ לעבר סדק קטן זה, ועמד שם כל הלילה והביט בעבודת הקודש, אחר כך סיפר שראה את המגיד יושב על יד השולחן, כשידיי שלובות זו בזו, ראשו מוטה כלפי מטה, ולא היה שום ספר על השולחן. כיון שעלה השחר פנה רבינו למשמשו, ואמר שכעת כבר רוצה לחזור לביתו, כי כבר ראה את מה שרצה לראות, וחזרו לביתם.

ב. 'כל הכתוב לחיים' (עמוד קמ - בקונטרס דברי יחזקאל שרגא. מאת כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל): "מרן אדמו"ר הה"ק מצאנו זצ"ל היה רגיל לבוא בכל אור ליום ו' עש"ק לבית המדרש, ואמר פלפול עצום ערך שעתיים, והיה עומד אצל השלחן, והתעמק מאוד בפלפול, והיו הלומדים רגילים לבוא לשמוע, ולא יכלו לסבול עמוקות הענין עד קצהו, רק למחצה לשליש ולרביעי".

וכה מתאר זאת תלמידו הרה"ק מוה"ק מרדכי אליעזר וועבער זצוק"ל, אבד"ק אדא, בסוף ספרו 'מלחמת חובה': תודות להשי"ת שזיכתי ללמוד כמה סוגיות עמוקות והלכות קבועות אצל הגאון הק' זצוק"ל, וכמה חדשים ישבתי שם ולמדתי בכל שבוע סוגיא אחת מעניא דסידרא, ובליל ששי אמר אדמו"ר הגאון הק' ז"ל חילוקא דרבנן בחריפות ועמוקות גדול, והשתוממו תמיד על ההכנה אשר עשה ללימוד זה טרם פתח פיהו בחכמה, הכה את ראשו ודחף ברגלו, כמו שעשה קודם תפילתו הזכה והק' זי"ע, ואח"כ אמר (חריצות) [חריפות] גדול במרוצה, ולא נתפעל גם מעט מזעיר אם אמר סברא עמוקה, ברוך ד' אשר זכיתי ללמוד אצלו ולהיות מתלמידיו, עכ"ל.

• סיפר הרה"צ רבי אברהם דוד הורוויץ זצ"ל, גאב"ד שטראסבורג, בשם זקינו הרה"צ בעל 'פתחא זוטא' זצ"ל - מגדולי תלמידי וחסידיו רבינו - שפעם אחת כאשר אמר רבינו את פלפולו בליל שישי, לא הצליחו הלומדים לרדת לסוף דעתו הקדושה של רבינו, ופלפלו עמו זמן רב, כאשר זה מקשה וזה מפרק, עד שהשעה התאחרה עד מאד, והנה בתוך כך הופיע הרה"צ מוה"ר שמואל אהרן ראבין זצ"ל, אבד"ק קארטשין, שהיה מהתלמידים החשובים והמקורבים ביותר אצל רבינו, וטרם שנכנס להיכל בית המדרש, פנו אליו המשמשים והמקורבים, וביקשו ממנו שמאחר והפלפול כבר נמשך זה זמן רב ביותר, על כן יראה נא לפעול בחכמתו שיוכלו מיד לגמור ולהתפלל מעריב, כי כבר התאחרה השעה ביותר.

א. 'כל הכתוב לחיים' (עמוד קטז) בשם הרה"צ רבי אברהם שמחה הורוויץ זצ"ל, אבד"ק בארניב.

• ושם מסופר עוד בשמו, שפעם אחת באמצע התועודות נכנס רבינו בפתע פתאום, ושאל: 'אברכים יקרים, במה אתם עוסקים?' אבל מגודל הפחד שנפל עליהם, כמעט שנאלמו דום והתביישו מלהשיבו, חזר רבינו על שאלתו שנית: 'אברכים יקרים, במה אתם עוסקים?', בלית ברירה השיבו, שהם עוסקים בסיפורי מעשיות של עבודת הצדיקים.

רבינו עמד על רגליו, וה'לילקע-ציבעך היה מונח בפה קדשו, כשהוא מעלה עשן בתכיפות אחת אחר השניה, עד שנתמלא הבית כולו עשן, לפתע פתח את פה קדשו, ואמר: "יש מין עוף הנקרא פא, ורגליה מלאות צרעת זה אחר זה, וטבעה היא בעת שמביטה על רגליה, היא מצטערת הרבה, עד שמרוב צערה היא ממאסת בחייה, ומרוב הסבל והביזיון שהיא סובלת כל כך, לא היתה יכולה במציאות להחזיק חיותה בקרבה, אמנם הבורא כל עולמים יוצר כל חי, ברא לעוף הזה כנפים מנוצות יפות ומגוונות, מכל מיני גוונים, והן יפות מראה מאד, ואז בעת ההיא שהיא מצטערת מצרעתה, היא מביטה על כנפיה ורואה את יופי קרני הוד מנוצותיה שאין דוגמתה בעולם, אז משיבה נפשה וחיותה בקרבה וחייה".

הפטיר רבינו ואמר: "כך אנחנו, כשאנו מביטים על עצמנו, הנה מרוב צערנו כמעט שפסקה חיותנו, אולם כשאנו מביטים באבותינו וברבותינו הצדיקים הקדושים נב"מ שאנו מדובקים בהם, ע"י ההתדבקות בהם, בזה אנו משיבים את חיותנו, ואנו עולים בהם אל על, עד עצם התדבקות בהוד אור קדושת אין סוף ב"ה וישתבח שמו לעד" (וסיים על זה הרב מבארניב. שדברות קדשו של רבינו שנאמרו בלבת אש. נשאר חקוק בלבם. ועודם בכוחם ותוקפם לטהרם ולקדם בקדושה עליונה).

הענין לנדד שינה מעיניו בליל שישי ולהיות ניעור כל הלילה, כבר נזכר בכתבי האריז"ל כמובא ב'יסוד ושוש העבודה' (שער ח. פרק א): "ובנשף ליל שישי והכינו תיקון גדול, בלילה ההוא נדה שנת העובד את ד' בלב שלם ובנפש חפיצה, להיות ניעור כל הלילה עד בוקר לתיקום פגם הברית, וימצא כתוב בכתבי האריז"ל ובשאר ספרי המקובלים שהלימוד כל הלילה בליל שישי, הוא תיקון גדול ונפלא לזה".

ובהדרכות מהרה"ק המגיד מטשערנאביל זי"ע מובא (הדרכה א) שדבר זה הוא תיקון לחטאת נעורים, ובספר 'אור הנר' (עבודת היום. אות מח) מובא בשם הרה"ק הנ"ל שאמר זאת בשם אליהו הנביא ע"ה. ויצוין עוד מה דאיתא בספריה"ק 'מגן אברהם' (להמגיד מטריסק זי"ע. הדרכה ישרה): "ההכנה של שבת קודש מתחיל מיום ו', מו שכתוב והיה ביום השישי והכינו וכו', לכן צריך האדם לנדד שינה מעיניו כל הלילה של יום וא"ו, ויעסוק בתורה כל הלילה, וכשקשה לו ללמוד כל הלילה יעיין בספרי מוסר, או להיות ממארי דחושבנא, כמו שכתוב בואו חשבון, לחשוב האיך שנהג ימי ושנותיו בהבלים ושטותים, ויהרהר בתשובה לפני השי"ת, עכ"ל. וכפי הנראה שהחסידים אשר ישבו בארצות החיים, קיימו מאמר הכתוב 'מזה ומזה אל תנח ידך', וגם

והנה כאשר אך נכנס לביהמ"ד, תפס אותו רבינו ואמר לו בחביבות: 'מיין שמואל אהרן, זיי פארשטייען מיך נישט, דו וועסט מיך פארשטיין' (שמואל אהרן שלי, הם אינם מבינים אותי, אתה תבין אותי), ואז חזר לפניו על כל הפלפול, וכאשר סיים, שאל אותו רבינו האם הוא מבין את הפלפול, והאם הוא מסכים לדבריו, הנהן רבי שמואל אהרן בראשו לאות חיוב, אז הגיב רבינו: 'שוין', ופתח בתפילת מעריב. לאחר גמר התפילה ניגשו הלומדים אל רבי שמואל אהרן, ובקשו מאתו שיסביר להם את דברי קדשו של רבינו אשר לא הצליחו להבין, אז השיב להם רבי שמואל אהרן, שאליבא דאמת הרי שגם הוא לא זכה לרדת לסוף דעתו הקדושה, אלא מאחר והגבאים ביקשו ממנו לזרו את סדר הדברים, על מנת שכבר יוכלו להתפלל מעריב, לכן הנהן בראשו.

אכן, למחרת בעת עריכת השלחן הטהור של ליל שבת קודש, ישב רבי שמואל אהרן במקומו המיוחד לו אצל גדולי הרבנים, ואילו שאר הלומדים ישבו מאחורי כסא קדשו של רבינו, והנה כאשר פתח רבינו פיו לומר דברי תורה על פרשת השבוע כמנהגו בקודש, והאריך על דרך החסידות ותורת הנסתר, לפתע התחווה להם כוונת רבינו בפלפולו ביום האתמול, כי על ידי דברי קדשו בנסתה, התברר להם מה שדרוש דרש בנגלה, מיד רמזו זה לזה כי אכן עתה עלה הדבר יפה, ויהי לאות ולפלא.

ג. ראה 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות טז): "דרכו בקודש של רבינו, היתה לומר בכל ליל ועש"ק הכ"ו פסוקים מסדר החק בתוך החומש". כן היה מנהגו בקודש של רבינו ללמוד בכל יום לאחר תפילת מנחה, את סדר הלימוד של 'חק לישראל', כמבוא ב'דרכי חיים' (אות טז), ובכלל סדר זה הוא לקרוא כ"ו פסוקים בליל שישי.

מקור הדברים הוא מדברי הגה"ק מהרח"ו זי"ע, בספר 'שער המצות' (פרשת ואתחנן, לד ע"ב) שכתב: "בליל שישי תקרא כ"ו פסוקים מן הפרשה עצמה, אותם שאחרי כ"ו פסוקים ראשונים". והנה נחלקו המקובלים האם יש לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, כפי שקוראים את פסוקי המקרא בשאר ימות השבוע, או שמא יש לומר רק מקרא לבד בלא תרגום. אמנם כבר נמצא בדברי הרמ"ע מפאנו ז"ל במאמר עין גנים (חלק א), שיש לקרוא רק מקרא בלבד, וכן יש מדייקים מדברי הרח"ו שכתב 'מן הפרשה עצמה', כלומר רק את פסוקי המקרא בלא תרגום. וראה מה שכתב עוד ב'שער המצות' (שם) שאע"פ שאין ללמוד מקרא בלילה, מכל מקום "בליל שישי, יען כי יום שישי מכין לשבת והרחמים מתעוררים בו, לכן יכולים לקרוא מקרא אף בלילה".

• בספר 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות טז) מזכיר מה שבדידיה הוה עובדא, באותו זמן של קריאת פסוקי המקרא, וזה לשונו: "אירע אצלי פעם אחת בליל ועש"ק בשלשת ימי הגבלה - ואצל רבינו ז"ל היו יכולים תמיד להכיר מהות היום, איזה יומא דפגרא הוא וכדומה, ואי אפשר לתאר זאת כל כך בכתב - וזה היה בשעה מאוחרת בלילה, ורבינו ז"ל היה לומד, ואני עמדתי שם וחשבתי בלבבי שאין אני רואה כלל היום שהוא משלשה ימי הגבלה. והנה דרכו בקודש של רבינו היתה לומר בכל ליל ועש"ק הכ"ו פסוקים מסדר החק בתוך החומש, ובתוך כך שהייתי מהרהר כך בדעתך, אמר רבינו אלי: 'נוא', וזה היה שאתן החומש, ולקחתי החומש והבאתי אל רבינו ז"ל, וברצות רבינו ז"ל ליקח החומש ממני, התחיל לרעד מאד, וכל איבריו היו מרתתים מפחד גדול ליקח את החומש, אז חשבתי, עתה הנני רואה שהיום הוא שלשת ימי הגבלה".

עין החיים

המשך מעמוד ב'

עה"פ וירק את חניכיו) דלשון תקנום רצה לומר שהאבות בצדקתם וכושר מעשיהם, פעלו שיעיל התפילה, ולזה בעינין להתחבר בהאבות, היינו להתחבר בבחינת עבודתם ומדותיהם, וממנו יקח לעבוד את השם, דבלאו הכי לא סגי שהאבות יסכימו ויפעלו בכח זכותם שתתקבל התפלה, וזוה מבואר לשון המלכה, שצריך הסכמת האבות להתפלה, והוא על ידי התחברות לדרך העבודה שלהם, והתדבקות בבחינת מדותיהם, ועכ"פ נמצאו למדין מהזוה"ק, דכל תפלה צריך להזכר בה זכות האבות.

ובזה נבוא אל ביאור שיטת רבינו יונתן, דנתקשינו אי תמה זכות אבות לבינונים, מה יתן ומה יוסיף כי ירבו בתפלה, אמנם כפי המבואר דתפלות אבות תקנום, היינו שתוקף וכח התפלה לזוה"ק יתקבל אחריהם, הוא רק בזכות ותקנת האבות, ובלאו הכי לא סגי שתתקבל התפלה, אם כן יש לומר דמעיקרא הכי היא תקנת האבות בכח התפלה, דאף כשלא יהיו ראויים מצד מעשיהם, מכל מקום כשיתפללו בזכותם ויתחברו קודם התפלה ובעת התפלה, בבחינת המדות ודרך העבודה שלהם, תתעורר ותתקיים זכותם עליהם.

ועל דרך זה יש לפרש המדרש 'הבוחר בדרכיהם והעושה כמעשיהם', דמבואר מהראשונים דבבינונים בלי תפלה לא סגי, והתפלה צריך להיות בהתחברות בדרך עבודתם, ואם כן היינו לבחור בדרך עבודתם ובחינת המדות של מעשיהם, ומוכן היטב מש"כ בורע קודש הנ"ל, דכשאנו צריכים להמשיך רחמים, צריכים אנו לעורר ולבקש בזכות אבותינו אברהם יצחק ויעקב וכו', צריך לו אז לומר בלבד מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב וכו', ולאחוז במדת החסד מדת אברהם ופחד יצחק ותמימות כיעקב איש תם וכו', דכמשנת"ל דוקא ע"י בחירה בדרכי אבות ועשי' כמעשיהם, מועיל מה שמבקשים בזכות אבות, ויה"ר שנוכח לזה, וזכות אבות יגן עלינו.

איך אנו יכולים להזכיר זכות אבות. ועוד יש לדקדק, דהר"י לא מיירי רק מצדיקים ורשעים, דלרשעים תמה זכות אבות, ולצדיקים לא תמה, ולא נתבאר מהו בבינוני. ומיהו אפשר ליישב, דאין כוונת הר"י בצדיקים ממש, אלא ירצה כל שיצא מכלל רשעים, וע"ד שאמר הכתוב (ישעי' ס' כ"א) ועמך כולם צדיקים, דכל שיצא מכלל רשעים לא תמה זכות אבות, אבל לכאורה פשוט דברי התוס' לא משמע הכי.

ונראה ביאור שיטתו עפ"י דברי האור זרוע (הל' תפלה, אות ק) וז"ל, והא דאמר בשבת (פרק במה אשה יוצאה, שם) מאימתי תמה זכות אבות וכו', פ"י לי מורי הרב רבי יונתן זצ"ל, דהני מיילי שאינה עומדת מעצמה, אבל כשאנו מתפללין שיעמוד לנו זכות אבות, לענין זה כל ימי הארץ אינה תמה ועומדת, הלכך שפיר מצלינן זכור ברית אברהם ועקידת יצחק וכו', ושפיר נמי מצלינן אב הרחמים הוא ירחם על העמוסים בזכות ברית איתנים, עכ"ל. וכ"כ בפענח רזא ומושב זקנים עה"פ (בראשית י"ב ב) ואגדלה שמך, עיי"ש המבואר מדבריהם דיש לחלק, דאם מתפלל שהשי"ת יעזור לו בזכות אבות, אז עומד לו זכות אבות אפילו לאחר שתמה זכות אבות, ואם אינו מתפלל, אז אינו עומד לו זכות אבות.

והנה הא לא מסתברא לאפוישי בפלוגתא בין רבינו יונתן וסייעתו להר"י בתוספות, דלפי דברי רבינו יונתן ודעימיה נאמר דהכל תלוי בתפלה, וצדיק ורשע לא קאמר, דאם מתפלל שיעמוד לו זכות אבות אז אפילו הוא רשע עומד לו זכות אבות, ואם אינו מתפלל אז אפילו הוא צדיק גמור אינו עומד לו, ולפי הר"י לצדיקים עומד זכות אבות אף בלי תפלה, ולרשעים תמה ואף בתפלה לא יועיל, והנלענ"ד דלא פליגי כלל, ומה שהר"י סוגר רבינו יונתן פותח, דאף רבינו יונתן ודעימיה מודו להר"י, דבצדיקים לא תמה זכות אבות וברשעים תמה, אלא דרבינו יונתן וסייעתו באו לבאר אי קיימת זכות אבות לבינונים, היינו

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

ברכה וחיים, למערכת **מעין החיים**, השואבים **מבאר החיים**, אשר על דרך עץ החיים, הפורשים **שלחן חיים**, ומפיצים **תורת חיים**, לכל הדבקים **בדרכי חיים**, משנת רבנו"ק ז"ע: **הקרויים חיים**, ו**שפתי חיים** אך למותר במעלת **ילקוט דברי חיים**, וכל החיים יודוך סלה.

א מה שתמהתם במדור דרכי חיים, על מעשה רב שרבינו הדליק בערש"ק שיעור של חצי שעה מצומצם, וכבו הנרות קודם שקיעת החמה, שהרי מבואר בדברי רבינו בספרו שנקט כדברי הט"ו, שכבתה בער"ש זקוק לה, ודלא כדברי התורה"ד, והרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וכאן הרי מעשה לסתור.

הנה כידוע נחלקו גדולי הראשונים והאחרונים במהות קבלת תוספת שבת, האם היא רק לענין איסורי שבת, או שהוא מקבל עיצומו של יום ממש, וז"ל הט"ז (או"ח סימן תרס"ח) דודאי מי שמוסיף מחול על הקודש הוא עושה על פי צווי תורתנו, כבר חלף והלך ממנו חובת היום מה שהיה עליו קודם זה, והוא כמו בלילה ומחר ממש, עכ"ל.

ולפי זה יש לומר, דאף אם נקטינן לחומרא דלא כתרורה"ד, וכבתה מער"ש זקוק לה, מכל מקום כל זה דווקא בלא קיבל עליו שבת בתפילה וקידוש היום, אבל באופן שקיבל תוספות שבת על ידי תפילה וקידוש היום, הרי זה נעשה כלילה ומחר ממש, ואף לדברי הט"ז ככה"ג יש לומר כבתה אין זקוק לה, ולפי זה אתי שפיה שהרי לפי המסופר מיד לאחר הדלקת נרות חנוכה, התפלל ערבית וקידש על הכוס מבעוד יום, ובכהאי גוונא נעשה כעיצומו של יום, וסגי מה שדולק חצי שיעור מהזמן שקיבל על עצמו עיצומו של יום.

ובאמת הרבה יש להאריך ביסוד הנ"ל, והדברים עתיקים, והדבר תלוי להרבה גופי תורה, וכגון האם יוצא בזמן תוספות שבת ויו"ט חובות היום כסוכה, קריאת שמע דערבית, ספירת העומה, סעודת שבת, ברית מילה, התחלת אבילות (למנות מיום ו' ולא מיום שבי"ק), ועוד ועוד, והדבר תלוי באשלי ברבך, ועי' בטו"ז שם ובסי' ת"ר שהאריך בזה, וכן יל"ע בדבריו כאן סימן תרעג, האם א"ש לפי יסוד הנ"ל, והרבה יש לדון בזה, אך מחמת קוצר המקום אסתגר בזה, ולא באתי אלא להעיר כדת של תורה, ותן לחכם ויחכם עוד.

ב מה שתמההרה"ג ר' אהרן יוסף ה"ש שליט"א, במדור שפתי חיים, על עצם קושיית רבינו מדוע לא התירו את הפך שמן מדין ספק טומאה ברה"ה, דרק העזרה היתה רה"ר ולא ההיכל, והרי הפך נמצא בהיכל, ונשאר בצ"ע.

הנה הגרע"א בגליון הש"ס על דברי הגמרא טמאו כל השמנין, ציין לעיין בתשו' בתי כהונה ח"א בבית ועד סי' א, ומאחר שמצוה לשמוע דברי חכמים, עיינתי שם, ומצאתי שדן באריכות גדולה ונפלאה לבאר באיזה טומאה נטמאו השמנים, ובתורה"ד הקשה אמאי לא נתיר מדין ספק ברה"ה, והעיר על זה כמש"כ הרב

הנ"ל דלכא' רק העזרה דינו כרה"ר ולא ההיכל, והו"ל ספק טומאה ברה"י שספיקו טמא, אך כתב וז"ל: מיהו אכתי קשה, דמכל מקום בהאי עובדא דנכנסו יוונים להיכל, נראה וודאי שדין רה"ר יש לו כו', הכא ודאי שהרבה יונים ראינו נכנסים לשם עולים ויורדים, ומסתמא ודאי שכך הוא, שרבים בקעו בו כמנהג השולטים ואויבים בשעה, ולא דקדקו אחד ושנים ליכנס, והדבר מוכרח ופשוט, וא"כ הרי דין רה"ר יש להיכל וכו', ובאותה שעה כבר נעשה ההיכל רה"ר כיון שרבים מבני היוונים נכנסו שם בוודאי, עכ"ל, ודברי רבינו חיים"ם וקיימים.

ג מה שנכתב במדור שלחן חיים, הערה א, שלא נמצא מקור קדום לומר מזמורי שיר המעלות ביומי חנוכה, לענ"ד י"ל טעם פשוט, דהנה אלו ט"ו שיר המעלות אמרן דוד המלך ע"ה בשעה שהתחיל בבניית המזבח, וכמו שאמרו בסוכה גג. בשעה שכרה דוד את השיתין, דהיינו חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים (רש"י לעיל מט ע"א, וכן מבאר ברש"י כאן ד"ה בשעה, אמנם במכות יא פירש רש"י באופ"א, עיי"ש, ואכמ"ל), קפא תהומא, ובעי למישטפא עלמא, אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן, עיי"ש. ומאחר שבאלו הימים היה חנוכת המזבח, כדאיתא ברמ"א (סימן תע"ה סעיף ב), וודאי שהזמן גרמא לזמר שיר המעלות שנאמרו בזמן כריית השיתין למזבח.

ולדברינו מה נמלצו להבין דרכי חיים, במה שנהג רבינו לזמר שיר המעלות על יד השלחן, ולא אמרם על יד הנרות, והוא על פי מה שכתב הרמ"א שם: וי"א דיש קצת מצוה בריבוי הסעודות, משום דבאותן הימים היה חנוכת המזבח, נמצא לפי זה שהדלקת הנרות היא לזכר נס פך השמן ונצחון המלחמה, והסעודות הם לזכר חנוכת המזבח, ומאחר שהט"ו שיר המעלות שרים לזכר חנוכת המזבח, ודאי שמקומם על יד השלחן, ולא על יד הנרות, ודבר בעתו מה טוב, והכל על מקומו יבוא בשלום.

ד עוד יש ליתן טעם, במנהג לשתות מע"ד ביומי חנוכה, ע"ד מש"כ בספה"ק בני יששכר (ג. מב) לבאר המנהג לאכול מאכלי חלב, היות שבחנוכה היא כעין נתינת התורה, שנתבטל גזירת היוונים להשיכים תורתך, וכמו שמצינו בשבועות לאכול מאכלי חלב, ע"ש באריכות נועם, וע"ד זה י"ל גם טעם לשתיית מע"ד, שכמו שנהגו לאכול בשבועות דבש, מפני שהתורה נמשלה לדבש וחלב, כדכתיב דבש וחלב תחת לשונך הוא הדין בחנוכה.

הכו"ח בברכת החיים
ישכר בער הלברשטאם
ברכפלד יצ"ו

בגדי שבת בעת הדלקת נרות חנוכה, ושינה בזה ממנהג אביו הרה"ק מצאנו זי"ע, הנה באמת כן מובא בספר 'דברי יחזקאל החדש' - הליכות והלכות, עמוד שעה.

אולם לא כן מקובל בקרב משפחת זקניי הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל, שכן כידוע אביו הרה"צ רבי דוד אריה זצ"ל היה מגדולי חסידיו שינאווא, ונסע משך ח"י שנים אל הרה"ק משינאווא זי"ע (וזאת במסורת בית אביו שהיה מחסידי הרה"ק מצאנו ולאחר מכן מחסידי הרה"ק משינאווא), וכפי המקובל בידיו לבש זקנו את מלבוש השטריימל בעת הדלקת נרות חנוכה, על פי מנהג רבו הרה"ק משינאווא, ומנהג זה השריש בקרב צאצאיו ונשאר בידם גם לאחר השתקעותם בארה"ק, ולאחר שהתחילו להסתופף בצל צדיקי בית קארלין, עם כל זה לא הניחו מנהג זה של לבישת שטריימל בהדלקת נר חנוכה.

וראה עוד מה שמוספר בספר 'שלשלת הזהב' (פרק לב, עמוד תב): "באחת השנים שהה רבי דוד בחנוכה אצל חותנו [-הרה"ק רבי נטע מויעליפולי זצ"ל], המנהג היה בשינאווא לחבוש שטריימל בעת הדלקת נר חנוכה, אך בויעליפולי לא נהגו כן, ומשום כבודו של חמיו לא חבשו לראשו, למרות היותו חסיד שינאווא, אולם חותנו הוציא את השטריימל מנרתיקו, וחבשו על ראשו כמנהג שינאווא".

העולה מכל זה, שמנהג הרה"ק משינאווא זי"ע היה כן ללבוש בגדי שבת בהדלקת נרות חנוכה, וכמנהג אביו הרה"ק מצאנו זי"ע, וכמנהג רוב נכדי וצדיקי בית צאנו.

ברכה
י. בריזל

בעזה"י, יום ער"ח טבת, ה'תשפ"ד ב'שכ"ה
לכבוד מערכת מעין החיים - צאנו, הע"י אמן.

בענין מה שהקשיתם במדור תורת חיים, האין השהו רבינו זי"ע נר חנוכה עם מגילה וקריאת ההלל, לענין עשיית עזרת נשים מחלל מקום שהיה קודם לכן של אנשים, ומה תוספת קדושה יש בהדלקה בעזרת אנשים יותר משל נשים, והא מאחר ורואים מכל עבר את הנרות יש בזה פרסומי ניסא שוה בין לאנשים ובין לנשים.

הנה לענ"ד לק"מ, כי רבנו דקדק בלשונו וכתב "וכן נ"ח לפרסומי ניסא הוא רק בעזרת אנשים", דהיינו אע"פ שלענין דין הפרסום כולם שווין בראייתם אנשים ונשים, מ"מ מקום הצבת המנורה להדלקה כדי לפרסומי ניסא לכל צד ועבר, הוא אך ורק בשל אנשים, וזה ברור, ודמי קצת למ"ש בגמרא דקרבן שניתן בצפון יתן בצפון ושבדרום בדרום, ואין לשנות מקומו, וכת ע"י שיטתו, יותר לא תדלק שם המנורה, ושפוט.

ובגוף הענין, עי' להגאון מסקאלא ז"ל בשו"ת בית שלמה סימן כ"א וכ"ב, שהאריך בענין

לכבוד עורכי הגליון 'מעין החיים'.

בגליון של פרשת וישב-חנוכה, כתבתם שהרה"ק בעל 'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע לא לבש

דרכי חיים

בירורי וליקוטי
הליכות • עובדות •
דברי הימים

האם חזר בו רביה"ק מצאנו מאופן צורת קשר התפילין?

כידוע נהג רביה"ק מצאנו זי"ע לעשות קשר של תפילין של ד' כפולה שהוא בצורת מ"ם סתומה, כאשר לשם כך שלח שליח מיוחד שילמד אצל החת"ס את אופן עשיית הקשר, כפי מה שקיבל מרבו הנשר הגדול הגה"ק רבי נתן אדלער זי"ע, וכך נהגו בניו אחריו וצאצאיו הקדושים, זולת בנו רביה"ק משינאווא זי"ע שנהג בזה כמנהו רבו הרה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע, שעשר קשר מרובה פשוט.

ובספר 'לקט הקמח החדש' (סי כו, אות צט) כותב: ושמעתי מהה"צ מהר"ר שלום אליעזר ז"ל הי"ד, בן הגה"ק מצאנו שהניח דל"ת כפול, ואביו הגה"ק ציהו שאל יניח ליגע בו, והיה לפלא, ואחר פטירת אביו היה פ"א אחיו הגה"ק משניווע בעל דברי יחזקאל ז"ל וראה התפילין שלו, ורצה לשנותו לקשר פשוט כנהגים רובא דעלמא וכו', וזכר אמירת אביו."

וכן מובא בספר 'תורת אמת': "הרב הצדיק מו"ה שלום אליעזר הלבשרטאם מראצפערט נ"י, סיפר, כשנעשה בר מצוה ואביו הק' הניח לו התפילין על ראשו, ואמר לו ראה הנחתי התפילין עליך ואל תשנה אותם לעולם, ולא הבין כונתו. ולאחר פטירתו כשהלך לבקר את כבוד אחיו הגדון הה"ק משינאווי זי"ע, שהוא לא רצה רק בקשר פשוט, כמו שכתוב בקול סופרים אות י"ג, וכן הביא בהדרת קודש בשם מורו הגה"ק מבעלזא זצ"ל, כי נוח הוא יותר לתקנו בכל יום כפי הצורך, וראה התפילין שלו ורצה לתקנו לקשר פשוט, אמר לו: אבינו הק' הריני כפרת משכבו אמר לי שלא אשנה לעולם."

והנה בפרקי תולדותיו של הגה"ק רבי אברהם זרח אריה יהודה ליבוש היילפרין זצ"ל, בעל 'אמרי יהודה' מברעזאן, מסופר: "גם היה רבינו משוחח כמה פעמים עם הגה"ק מצאנו בכתבי האר"י ז"ל ותלמידיו, ופעם אחת אף הראה רבינו להגה"ק מצאנו בכתבי רבי חיים וויטאל זצוק"ל בענין צורת הקשר של תפילין, שהוא לא כמנהג הגה"ק מצאנו, ומ"מ לא רצה הגה"ק מצאנו לשנותו, מאחר שהיה כבר בימי זקנה, וכבר נהג כן כל ימיו."

ובהערה שם מצויין: "ענין זה סיפר הגה"ק משינאווא, לאמו של רבינו הרבנית מרת חנה, באומרו אליה באיזה פעם שהיום נודע לו מגדלותו של בנה הוא רבינו, וכמו כן גדל

המשך בעמוד ה'

והקשה, הא רבינו נקט בספה"ק דברי חיים כדעת הט"ז, דבע"ש בעינין שידלקו הנרות אחר קבלת שבת ושקיעת החמה.

הנה י"ל בזה, דבאמת הניח רבינו שמן שיש בו די לדלוק כפי השיעור הנצרך, אלא שכבו, וכבתה אין זקוק לה [-הערת המערכת: דבר זה אינו יכול להיות, כי כפי שכבר הובא בגליון פרשת ויצא, הרי שבבזיכי מנורה זו היה מקום לקבלת השמן, בשיעור מצומצם של חצי שעה ממש, וגם זה בקושי גדול, ואם כן אי אפשר לומר שהיה די שמן בשיעור שידלוק חצי שעה לאחר שקיעת החמה].

[ה] מה שהעיר חכ"א במדור 'שפתי חיים', היכן מצינו שהיוונים ידקדקו בדווקא לטמא השמנים, יעויין בב"ח או"ח סי' עת"ר בסופו, בשם ברייתא, שגזר עליהם אותו רשע לבטל התמיד, ועוד אמר להם, מצוה אחת יש בידם, אם אתם מבטלים אותה מידם כבר הם אבודין, ואיזה זה הדלקת המנורה, שכתוב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדים וכו', עמדו וטמאו כל השמנים, עיי"ש.

הכו"ח בברכת הנהנין ובברכת התורה
אהרן יוסף הלבשרטאם
בהרה"צ מוה"ר דוד שליט"א

שלום וישע רב למערכת גליון 'מעייני החיים' והעומדים בראשה, המפציצים אור עולם מאוצר חיים, לעם שכולו חיים.

אחדשה"ט.

במענה על הנושא שהעליתם על שלחן מלכים שלחן חיים, ע"ד מנהג רבוה"ק זי"ע בחבישת השטריימל ביומי דחנוכה, והבאתם מקור חיים מפי ספרים וסופרים שאכן כן היה מנהג של האי סבא קדישא, ראיתי לציין מה שמרגלא בפומיה דכ"ק מו"ח אדמו"ר מקאלאשיץ שליט"א, שלכאורה אפשר להביא ראיה להיפוך ממה שכתב בליקוטי מהר"ח (לחנוכה) בתוך דבריו, כאשר הוא מציין את מנהג הצדיקים שהלכו עם שטריימל בחנוכה, והוא כותב בזה"ל: "ואדמו"ר הגה"ק מו"ה יקותיאל יהודה ט"ב מסיגוט זצלה"ה בעל ייטב לב, הלך בכובע של שבת כל שמונת ימי חנוכה."

והנה בעל ליקוטי מהר"ח היה תלמיד מובהק לרביה"ק מצאנו, ובכל ספרו הנ"ל מביא מהליכות חיים של רביה"ק מצאנו, ואם אכן היה רבינו הולך עם שטריימל, היה בוודאי מביא הנהגה זו גם בשם רבינו, ולא רק בשם הייטב לב זי"ע, אלא מכאן משמע שבאמת לא חשב רביה"ק מצאנו שטריימל בימות החנוכה. אמנם מוסיף כ"ק מו"ח שליט"א שאין זה ראיה גמורה להיפך, אבל מכל מקום זה מראה לנו שאי אפשר לדעת בדיוק נמרץ האם באמת הלך או לא.

הכו"ח בברכה
יחזקאל אא"נ הלבשרטאם

הדומה לזה, וכתב בתו"ד דלדעתו לכתחילה אין לעשות כן מביכ"נ של אנשים ביכ"נ של נשים, כי אין הנשים מתפללין בקביעות כמו האנשים, ולא הותר לסתור מביכ"נ בכה"ג, ע"כ. וע"ש עוד בס"ד שהאר"ך. וכן דבר בזה בקדשו מרן הגה"ק ר' חיים חזק"ל מדיני זי"ע, רבה של חברון עיה"ק ת"ו, בשדי חמד ח"ו (אסי"ד מע' ביכה"נ סי' יט דקמ"ט ע"א. וסי' ל"א דק"נ ע"א. וסי' מ"ו דקנ"ג ע"ב), ע"ש דברי קדשו המתוקים מדבש. **בברכה** שיפוצו מעיינותיכם חוצה, וזכות הגה"ק מצאנו זי"ע תגן בעד כל העוסקים בד"ק בגש"ם וברו"ח, ותגדילו תורתו בישראל בעוה"ז.

הק' יחיאל קאשי יצ"ו
[רב דק"ק רובע א' אשדוד]

לכבוד מערכת 'מעייני החיים'
צאנו הע"י.

[א] על אודות הקושיא במדור 'תורת חיים' פרשת וישב, איזה קדושה יש בבית הכנסת מכח הדלקת נר חנוכה דבית הכנסת, הא אין החיוב על האנשים, אלא היא חובה כללית על בית הכנסת.

[א] הבנתי הקושיא, שאדרבה, מה אם מצוות שלא בית הכנסת גרמן, ורק האנשים מחוייבין בזה, מכל מקום הואיל ומקיימים אותן בבית הכנסת הרי זה מעלה בקדושת בית הכנסת, על אחת כמה וכמה מצוות שבת הכנסת גרמן, בוודאי יש בזה מעלה וקדושה לבית הכנסת.

[ב] ומה שהובא לדין צירוף נשים לעשרה בקריאת המגילה שלא בזמנה, והביאו הפוסקים לדמות לזה ולומר שה"ה לענין הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת, תמה על זה אבי מורי שליט"א, דמה ענין זה אצל זה, הא במגילה שלא בזמנה די בהתאסף עשרה אנשים לקריאת המגילה לבד, ושם י"ל דנשים מצטרפות, אך בהדלקת נר חנוכה דבית הכנסת, החיוב נובע רק מהתאספות עשרה אנשים לתפילה, במקום הקבוע לתפילה, וכיון דנשים אין מצטרפות לעשרה דתפילה, נמצא דאין להם שייכות להדלקת נר חנוכה דבית הכנסת.

[ג] ומה שהוסיף להקשות (ע"פ הנחתו הנ"ל) דמהו מעליותא דעזרת האנשים, הא האנשים והנשים שוין כלפי האי הדלקה דבית הכנסת, ורק במקרה מדליקים הנרות בעזרת האנשים.

הנה י"ל דגם בזה סגי להחשיב עזרת האנשים טפי מעזרת נשים, ונהי דשאר הדברים שהזכיר רבינו בתשובתו הם דברים שהנשים אינם מחוייבות בזה כלל, מכל מקום אף דבר אשר האנשים והנשים שוין בזה, אך מאיזה טעם שיהיה קבועה בעזרת האנשים, די בזה להחשיב יותר את עזרת האנשים, כיון דסו"ס שם נעשית המצוה (זה שמעתי מפי אחי המופ"ה הה"ג ברוך שליט"א).

[ד] מה שהקשה במדור 'דרכי חיים', על העובדא באחד שהספיק להדליק בער"ש חנוכה, במנורה של רבינו אחר שנתונו של רבינו כבר כב,

דרכי חיים

המשך מעמוד ז'

חשיבותו בעיני אביו הגה"ק מצאנו שהחזיק את רבינו לאדם גדול, כי אביו הגה"ק מצאנו אמר אליו פעם, שאיזה אדם גדול הראה לו בכתבי רבי חיים וויטאל זצוק"ל, שלכאורה מוכח כמנהג העולם בקשר התפילין, רק כהיום שאני בימי זקנה אין אני רוצה לשנות עוד, ואמר לה הגה"ק משינאווא שעד היום לא ידע למי התכוון אביו הקדוש, אבל באותו היום סיפר לו רבינו כמסיח לפי תומו שהראה לאביו הגה"ק מצאנו פעם בכתבי הרב ר' חיים וויטאל זצוק"ל מענין זה, ואז הבנתי למי נתכוון אבי הקדוש באומרו שאיזה אדם גדול הראה לו מענין זה."

הנה אם כנים הדברים אשר רביה"ק מצאנו הודה כי בכתבי רבי חיים וויטאל ז"ל, נזכר צורת הקשר באופן אחר, רק שלא רצה לשנותו מאחר שכבר היה בימי זקנה, למה אם כן בעת שהניח לבנו רביה"ק מהרש"א מראצפערט זצ"ל תפילין בעת כניסתו לעול תורה ומצוות, עשה לו קשר בצורת דל"ת כפול, ולא זו בלבד אלא שאף הורה לו שלא ישנה אותם לעולם, הלא בשלמא הוא עצמו כבר היה בימי זקנותו, אבל בנו אחריו שזה רק עתה מתחיל להניח תפילין, מדוע עשה לו קשר כזה?

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק מצאנו ז"ל

האם יש קדושה באויר בית הכנסת

גוף בית המדרש ובית הכנסת, אולם לא על האויר, ומאחר שכן, שוב אין אנו דנים רק על האיסור מצד תשמישי מצוה וכדעת הרמב"ן, ובוה ודאי אין איסור להוריד מקדושה חמורה לקדושה קלה, נמצא דממה נפשך, אם מצד איסור קדושת בית הכנסת, אין איסור זה נוהג בחלל, ואם מצד תשמישי מצוה, הרי שמותר להוריד לקדושה קלה.

וזה לשון קדשו: "בחינים הטריחו הגאונים... בפלפול של אויר עזרה ומזבח... כי באמת קדושת בית הכנסת אינו דומה להיכל, ורק באוירו אסור להשתמש בקדושה קלה, ומכל שכן בדבר הרשות, כמבואר בירושלמי מגלה פרק בני העיר, וזה לשונו, אמר ר' חייא בר בא, ר' יוחנן מיקא לנשייא דשטחין בגדיהון על אוירא דבי מדרשא עכ"ל, ואם כן כמו דאסור לר' יוחנן למשטח בגדים, והיינו משום ביזוי מצוה, כמו כן הורדה לקדושה קלה הוי ביזוי מצוה, אמנם יש לומר דהיינו דוקא דבר בזיון, אבל קדושה קלה מותר... דבית הכנסת מקום קדושה בו ואסור לשנות, אם כן אוירה דלא הוי קדושה רק משום ביזוי מצוה, מותר לשנות לדבר קדושה כמו במנורה... ובאויר אם אין נתפס קדושה על אויר כדברי רוב הפוסקים, מה שאסור להירושלמי להשתמש בו משום ביזוי מצוה לדבר שבקדושה, אבל אין בגופו קדושה, ולכן מותר לשנותה לקדושה קלה דאין כאן בזיון, והורדה נמי לא הוי מקדושה חמורה דלא הוי מעולם קדוש, וזה לפענ"ד ברור". ומבואר איפוא מדברי רבינו שאין שום קדושה באויר וחלל בית הכנסת.

נמצאו לכאורה דברי רבינו שותרים זה את זה, כי בסימן ג' מבואר שאין שום קדושה באויר וחלל של בית הכנסת, וכל האיסור הוא רק משום ביזוי מצוה, ואילו בסימן ד' מבואר שיש קדושה באויר וחלל בית הכנסת, רק שיש מקום להקל בכמה צירופים, והשאלה נשאלת האם יש קדושה באויר בית הכנסת או לא?

בשו"ת 'דברי חיים' (ח"א, או"ח סימן ט) דן רבינו האם מותר להמעיט מחלל בית הכנסת, על ידי עיבוי הכתלים, וזאת על מנת שיוכלו להשלים את בניית הכיפה על גבי גג בית הכנסת. ובתחילת דבריו הביא רבינו דעת הראשונים (הר"ן והריטב"א במגילה כ"ה ע"ב ד"ה לפי מה) שכל קדושת בית הכנסת היא רק מדרבנן, אבל מדאורייתא אין שום קדושה, ולכן כתב רבינו שלשיטה זו שיש קדושה מדרבנן, יש לסמוך על כך שהוא רק קדושה דרבנן ולא דאורייתא, ובצירוף זה שיותר על ידי שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, אפשר לומר שהקדושה של החלל יעבור על הכותל.

וז"ל של רבינו: והנה הר"ן ז"ל חלק אהרמב"ן ז"ל שם ואמר דבית הכנסת קדושה מדרבנן, דהטילו עליה קדושה, וקדושה לא פקעה בכדי וצריך פדיון, והקדושה חל על המעות, והמעות איקלש קדושתיה, ויוכל להיות נותר על ידי ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, והנה לדבריו מאחר שהוא רק דרבנן, בוודאי ככהאי גוונא שאינה מבטלה מקדושתה, מה שנתבטל מלהיות מקום הזה חלל בית הכנסת רק כותל זה שרי, דלא מתחללה מקדושתה בזה, ובפרט בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר ודאי שרי, דהקדושה של החלל יחול על הכותל, וגם זה פשוט לכל מעיין בדעת, עכ"ל. ומבואר מדברים אלו שבאמת יש קדושה על החלל, רק שאפשר לסמוך ולומר שהקדושה תעבור ותחול על הכותל שיבנה באותה חלל.

הנה בשו"ת (שם סימן ג) דן בענין קהילה שהמעיטו מחלל בית הכנסת, ובנו עזרת נשים בתוך החלל, אם צריך להרוס את מה שבנו, מאחר שהמעיטו מחלל בית הכנסת והורידוה מקדושתה, ולאחר שהביא רבינו גם שם את פלוגתת הר"ן והרמב"ן אם יש קדושה מדרבנן בבית הכנסת, כתב רבינו שבלאו הכי כל הנידון על קדושת בית הכנסת הוא רק על

נדבת
הרה"ג מוה"ר מרדכי דוב
הלברשטאם שליט"א
ביתר יצ"ו
לרגל שמחת הולדת בתו למז"ט

נדבת
הרה"ג מוה"ר משה הלברשטאם שליט"א
בני ברק יצ"ו
לרגל שמחת הולדת בנו למז"ט

נדבת
ידידנו היקר והנכבד
הרה"ח ר' שלו' צבי ארנפלד הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו שתחי' למז"ט

ברכת מזל טוב
לחותנו היקר והנכבד
הרה"ח ר' לוי גוטמן שליט"א